

CEF

CENTER OF EXCELLENCE
IN FINANCE
SABANCI UNIVERSITY

CEF ARAŐTIRMA RAPORU

HANEHALKI ENFLASYON BEKLENTİLERİ RAPORU:
DAĞILIMLARA BİR BAKIŞ

Kurucu Sponsor

AKBANK

Sabancı
Universitesi

HANEHALKI ENFLASYON BEKLENTİLERİ RAPORU: DAĞILIMLARA BİR BAKIŞ

Dr. Öğretim Üyesi Emrehan Aktuğ, Sabancı Üniversitesi
Doç. Dr. Orhan Erem Ateşoğlu, Sabancı Üniversitesi

Ana Bulgular

- Hanehalkının enflasyon beklentileriyle nominal gelir/harcama artışı beklentileri uyumsuzluk göstermektedir.
- Bu durum belirtilen enflasyon beklentilerinin harcamata tasarruf davranışını belirleyen enflasyon algısından ayrılmış olabileceğini göstermektedir.
- TÜİK'e güven enflasyon beklentilerinin önemli

açıklayıcılarındandır. Güven duymayanların enflasyon beklentileri %20 puan daha yukarıdadır.

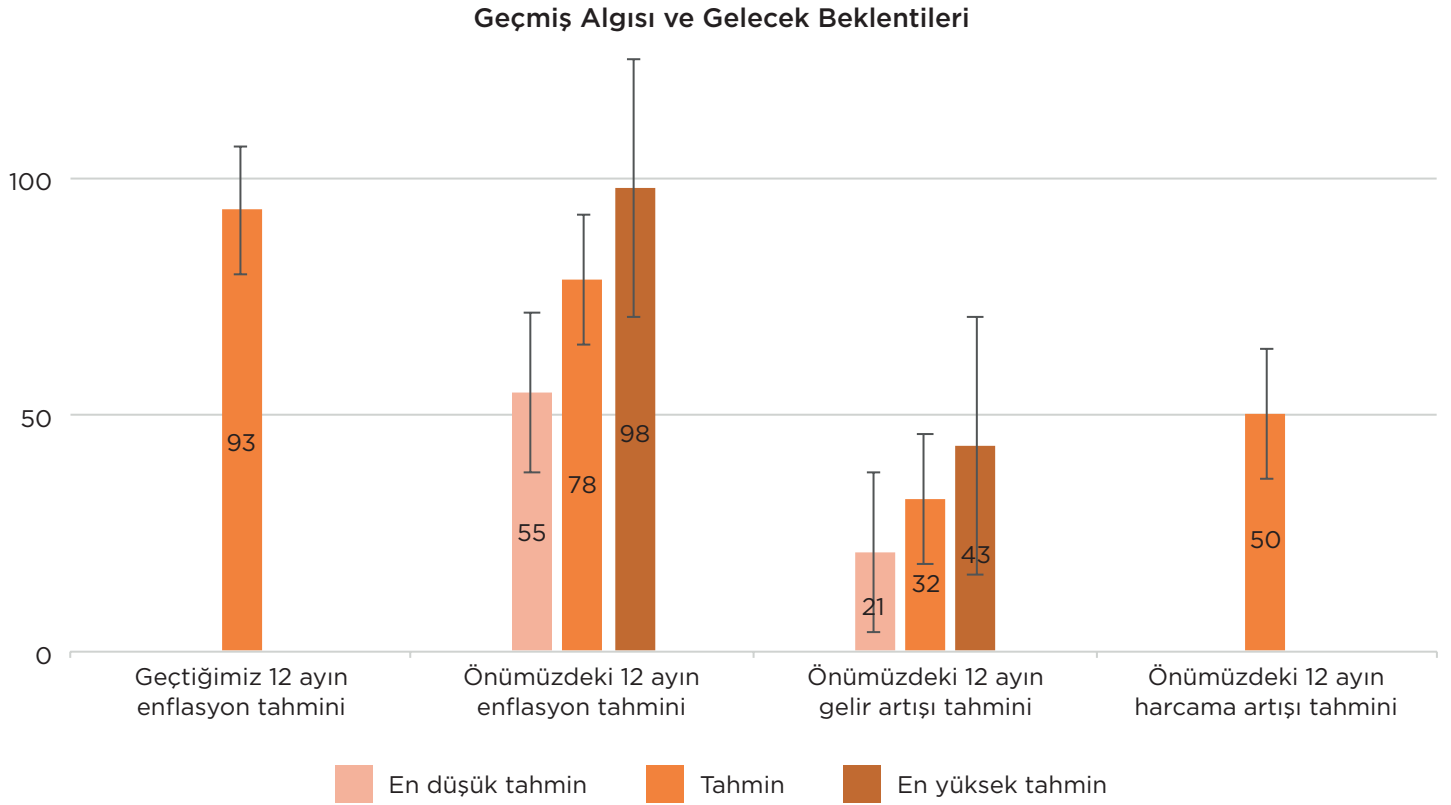
- Şehirler arası enflasyon farklılıkları beklentilere önemli ölçüde yansımıştır.
- Eğitim, cinsiyet, gelir ve istihdam durumu beklenti farklılıklarını açıklamamaktadır.

1. Giriş

Mayıs ayında yaklaşık 3.200 hanehalkı ile yüzyüze gerçekleştirilen ankette hanehalkına ekonomiye dair beklentileri ve bu beklentileri etkileyen faktörler sorulmuştur.¹ Rapor, beklentilerin dinamiklerini daha

iyi anlamak amacıyla hazırlanmıştır. Diğer anketlerden farklı olarak, insanların subjektif beklenti dağılımını oluşturmak için en iyi tahminleriyle birlikte iyimser ve kötümser tahminleri de sorulmuştur.

Grafik-1. Enflasyon, Gelir Artışı ve Harcama Artışı Tahminleri

Hanehalkına geçmiş 12 aylık enflasyon oranı sorulmuş ve ortalama %93,2 olarak çıkmıştır. Bu, hanehalkının hissettiği enflasyonun resmi oranın oldukça üzerinde olduğu göstermektedir. Geleceğe yönelik beklentiler sorulduğunda ise hanehalkı tahminleri profesyonellerin tahminlerinin (%33) oldukça üzerinde gerçekleşmiş, önümüzdeki 12 aylık döneme dair enflasyon beklentisi **%78,5** olmuştur.² Katılımcılara en iyimser (en düşük)

ve en kötümser (en yüksek) tahminleri de sorulmuş ve sırasıyla ortalamada **%55** ve **%98** oranları elde edilmiştir. Grafik-1 ve Grafik-2'de görüldüğü gibi ekstrem tahminlerde standart sapmalar oldukça yüksektir ve hanehalkının geleceğe dair beklentilerinin oldukça farklı seviyelerde olduğunu görülmektedir. Bu varyasyon, beklenti farklarının sebeplerini anlamaya motivasyon sağlamıştır.

¹ Anket "223K232" nolu TÜBİTAK1001 projesi kapsamında TÜBİTAK desteği ile gerçekleştirilmiştir.

² TCMB sektörel enflasyon beklentileri anketine göre, Hanehalkının 12 ay sonrası yıllık enflasyon beklentileri Mayıs ayı itibarıyla %76'dır ve anketimdeki ortalama beklenti olan %78 ile oldukça yakındır.

Haneye girecek olan nominal gelir artışı tahminleri ise insanların enflasyon beklentilerinin çok altındadır. Ortalamada gelirin önümüzdeki 12 aylık dönemde **%32** artacağını düşünmektedirler ve bu oran kötü senaryoda **%21** iken, iyi senaryoda ancak **%43** civarına çıkmaktadır (Grafik-3). Bu sonuç **reel gelir artışına dair beklentinin oldukça negatif olduğunu göstermektedir.**

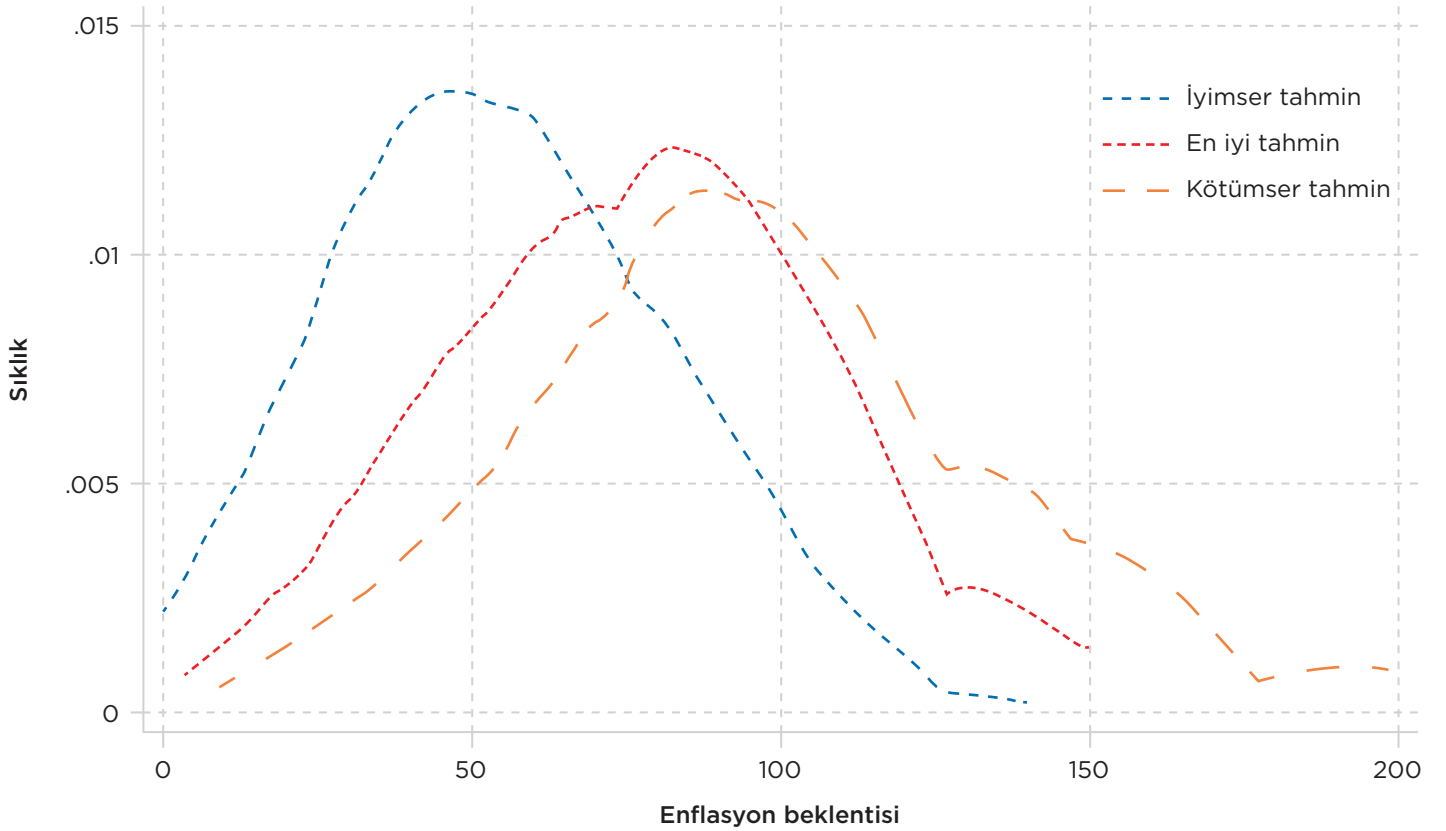
Reel gelir artışı beklentisi şu şekilde hesaplanmıştır:

$$\text{Reel gelir artışı beklentisi} = \frac{(\text{gelir artışı bek-enflasyon bek}) \times 100}{(1+\text{enflasyon bek})}$$

Ortalama ima edilen beklenti yaklaşık yüzde **-24**'tür, yani haneye giren gelirden %24'lük bir reel daralma beklentisi

olduğu görülmektedir. Gelecek gelir artışı tahminleri yerine gelecek harcama artışı tahminleri göz önüne alınırsa, burada da ancak %50'lik bir artış beklentisi çıkmaktadır. Bu da ima edilen **reel harcama beklentisinin** yüzde **-16** olduğunu göstermektedir, yani hane harcamalarının reel olarak %16 daralacağı beklenmektedir (Grafik-4). Bu gibi bir reel daralmanın GSYH büyüme oranları düşünüldüğünde mümkün olmaması, hanehalkı enflasyon beklentilerinde bir şişkinlik olabileceğine işaret etmektedir. Ayrıca, piyasa katılımcıları anketindeki 12 aylık enflasyon beklentisi (%33) ile hanelerin 12 aylık gelir artış beklentisi (%32) oldukça yakındır. Bu hanelerin enflasyon metriğini farklı algıladıklarına bir göstergedir.

Grafik-2. Enflasyon beklentisi dağılımları

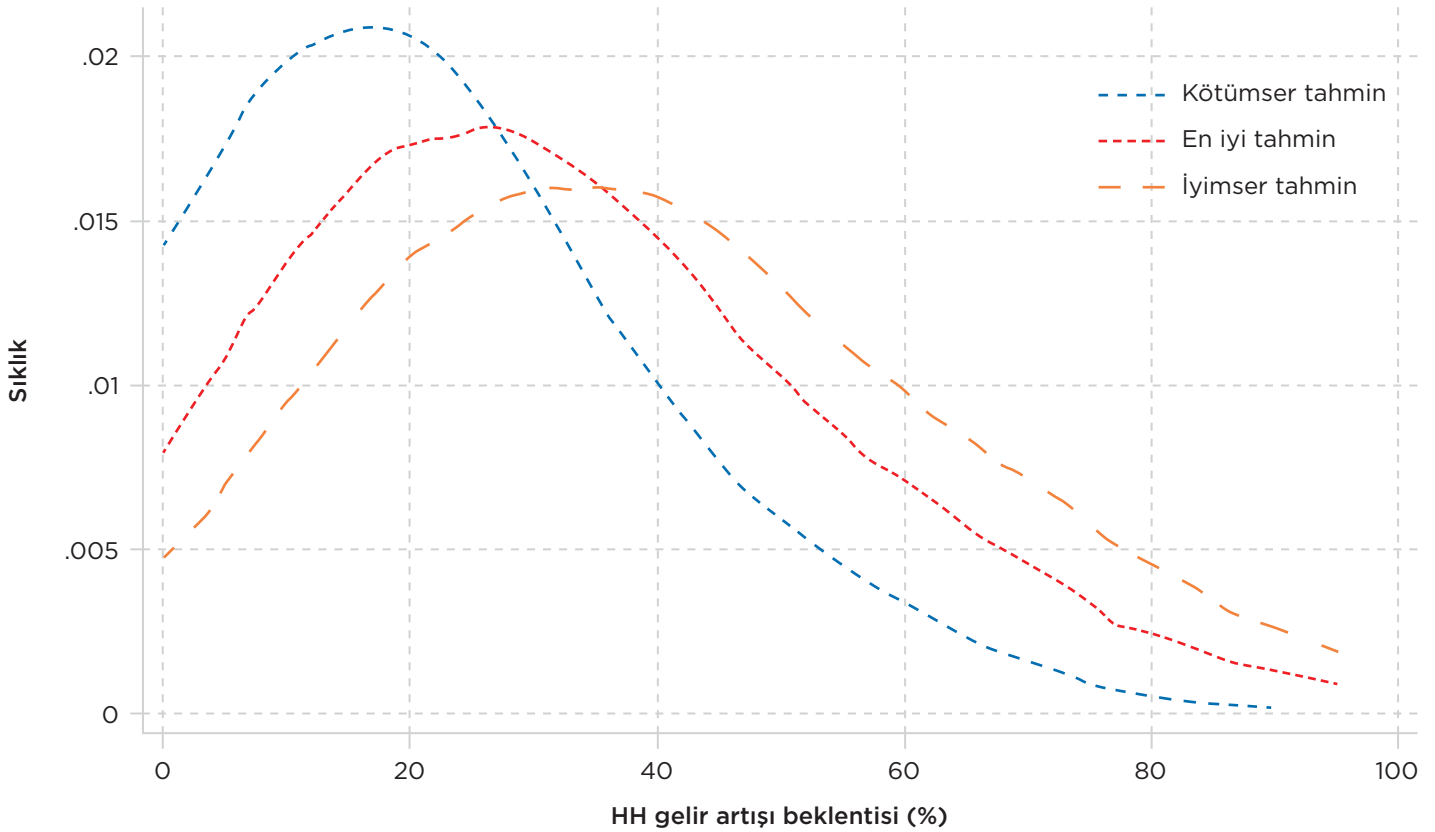

Yine grafiklerde görüldüğü gibi hanehalkının beklentileri oldukça dağınıktır. Asıl tahminin ortalaması %78,7 iken standart sapması 30'dur. Dağılım aynı zamanda pozitif çarpıklık (skewness) göstermektedir, yani aşırı yüksek enflasyon beklentilerine sahip haneler bulunmaktadır. Halkın yaklaşık %14'ü %100'ü aşan enflasyon oranı

beklemektedir. Bu belirsizlik iyimser ve kötümser tahminlerde de gözlenmektedir. Pozitif çarpıklık kötümser tahminlerde çok daha belirgindir. Kötümser tahminlerde halkın yaklaşık %35'i %100'ü aşkın enflasyon oranları beklemektedir.

Hanehalkı beklentileri diğer ülkelerde de profesyonellerin beklentilerinin üzerindedir (Weber vd., 2022). Bu farkın bir kısmını gıda ve enerji (yakıt) gibi günlük harcamalardaki yeri fazla olan artışlar açıklamaktadır (D'acunto vd., 2021).

Grafik-3. Gelir artışı beklentisi dağılımları

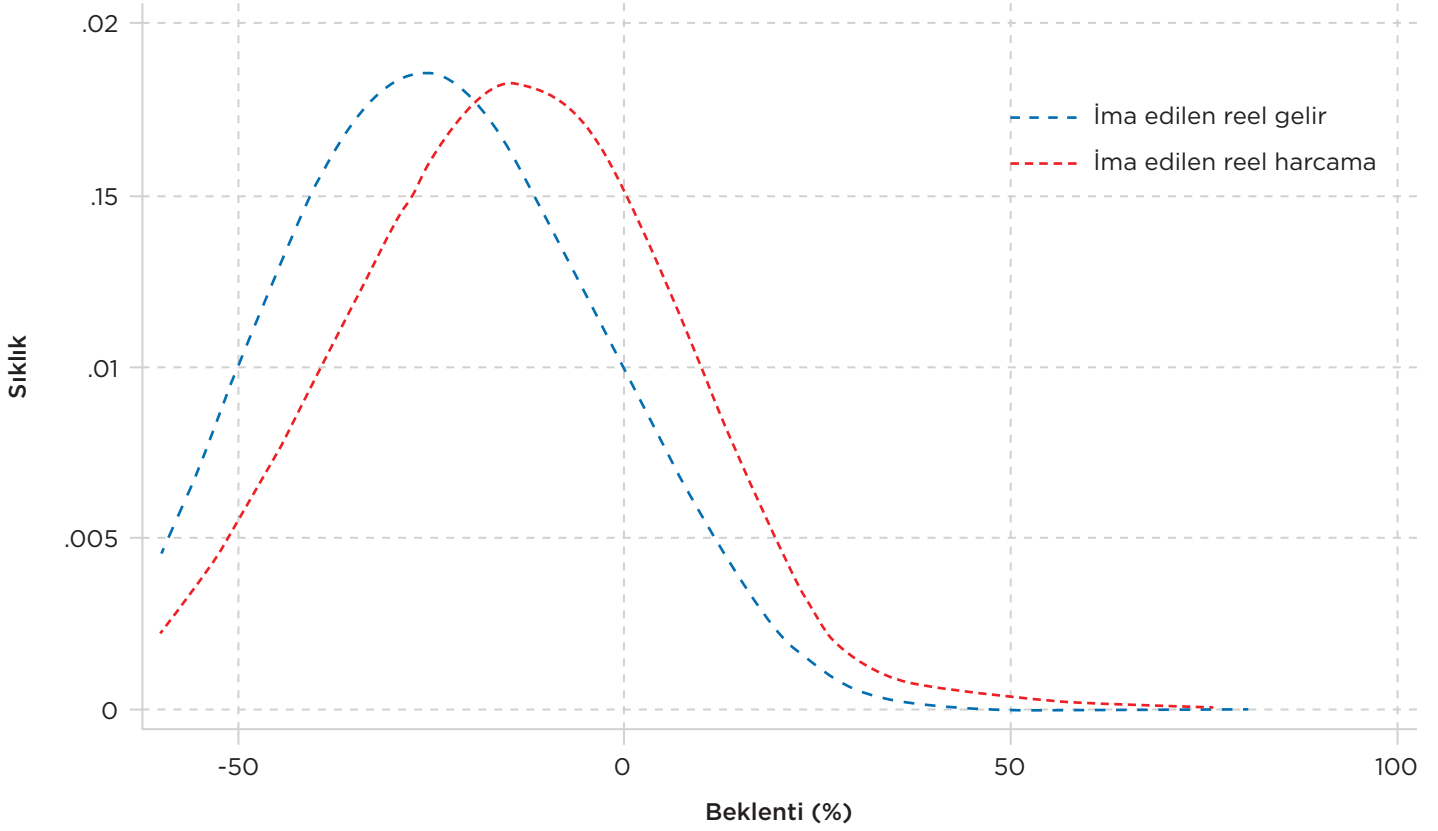
Grafik-3'teki dağılım haneye girecek olan toplam gelire dair beklentileri göstermektedir. En iyi tahminin ortalaması %32,3 iken standart sapması 21'dir. Ortalamada gelir beklentisi her senaryo için enflasyon beklentilerine göre çok daha düşük olsa da dağılımdaki pozitif çarpıklık çok daha belirgin haldedir. Fakat yine de %100'ü aşan gelir beklentileri neredeyse bulunmamaktadır.

Enflasyon ve nominal gelir beklentisi dağılımları arasındaki bu fark **ya insanların ciddi bir reel daralma beklediklerini,**

ya da belirttikleri enflasyon beklentilerinin algıladıkları enflasyondan yüksek olduğunu göstermektedir.

Nominal harcamalar beklentisi sorulduğunda ortalama biraz daha yüksek olsa da nominal gelir artışı beklentisine benzer bir şekilde dağılım göstermektedir. Fakat her iki beklenti için de ortalama enflasyon beklentisi ortalamasının oldukça altında kalmaktadır. Doğrudan sorulmamış olsa da, her hane için ima edilen reel gelir ve reel harcama beklentileri yukarıdaki formüle göre hesaplanmıştır.

Grafik-4. İma Edilen Reel Gelir ve Harcama Artışı Beklentileri

Nominal beklenti dağılımların farklılıkları ima edilen gelir ve harcama artış beklentilerinde ve harcama beklentilerinde açığa çıkmaktadır. Haneye giren gelirden **%24'lük**, harcama beklentisinde **%16'lık** bir reel daralma beklenmektedir. Türkiye'nin reel büyümesiyle pek bağdaşmayan bu durum iki farklı ihtimali barındırmaktadır:

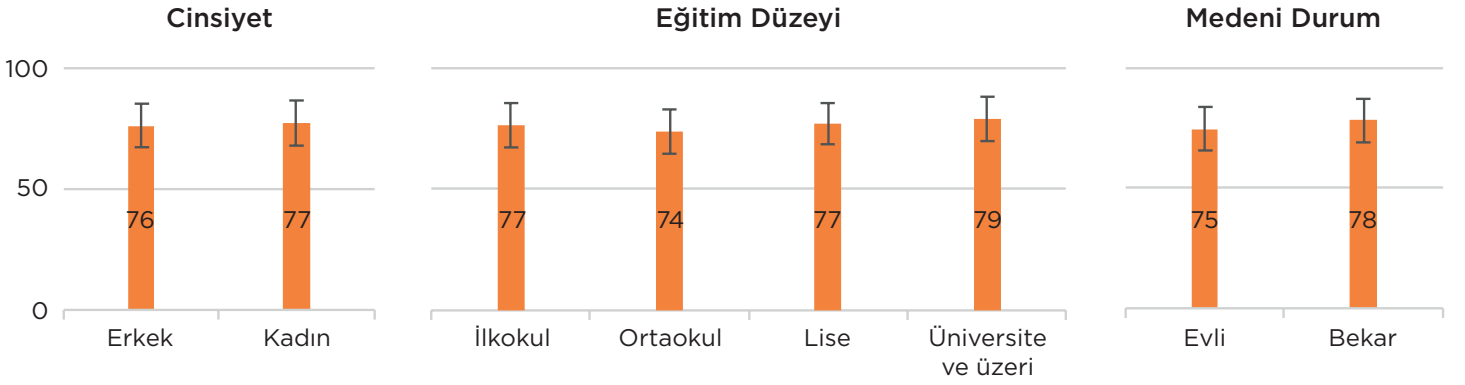
- i) Enflasyon beklentilerinin şişmiş olabileceğini göstermektedir. Harcama ve tasarruf davranışlarını belirleyen enflasyon algısı ile belirtilen enflasyon algısı farklı olabilir.
- ii) Genel ekonomiye dair (aggregate) beklentiler ile kendine dair (idiosyncratic) beklentiler ayrılmış durumdadır. İnsanların çoğunluğu genel ekonomiye dair olmasa

da kendi gelir/tüketiminde ciddi bir reel daralma beklemektedir.

Ekonomideki belirsizlik ortamı bu farkı açıklamaya yeterli olmayacaktır, çünkü gelir artışındaki en iyi tahminlerle dahi ima edilen reel gelir artışı ortalama olarak negatif çıkmaktadır. Yani insanlar kendileri için düşündükleri en iyi senaryoda dahi ortalama olarak %43'lük bir gelir artışı beklemektedir, bu da enflasyon beklentilerinin oldukça altındadır ve %17'lik reel daralma beklentisine işaret etmektedir. Sadece iyimser senaryolara odaklanıp, **en yüksek gelir beklentisi ve en düşük enflasyon beklentilerini alsak dahi**, ima edilen reel gelir beklentisi negatif kalmaktadır ve -%5 olarak çıkmaktadır.

2. Alt Kırılımlara Göre Beklentiler

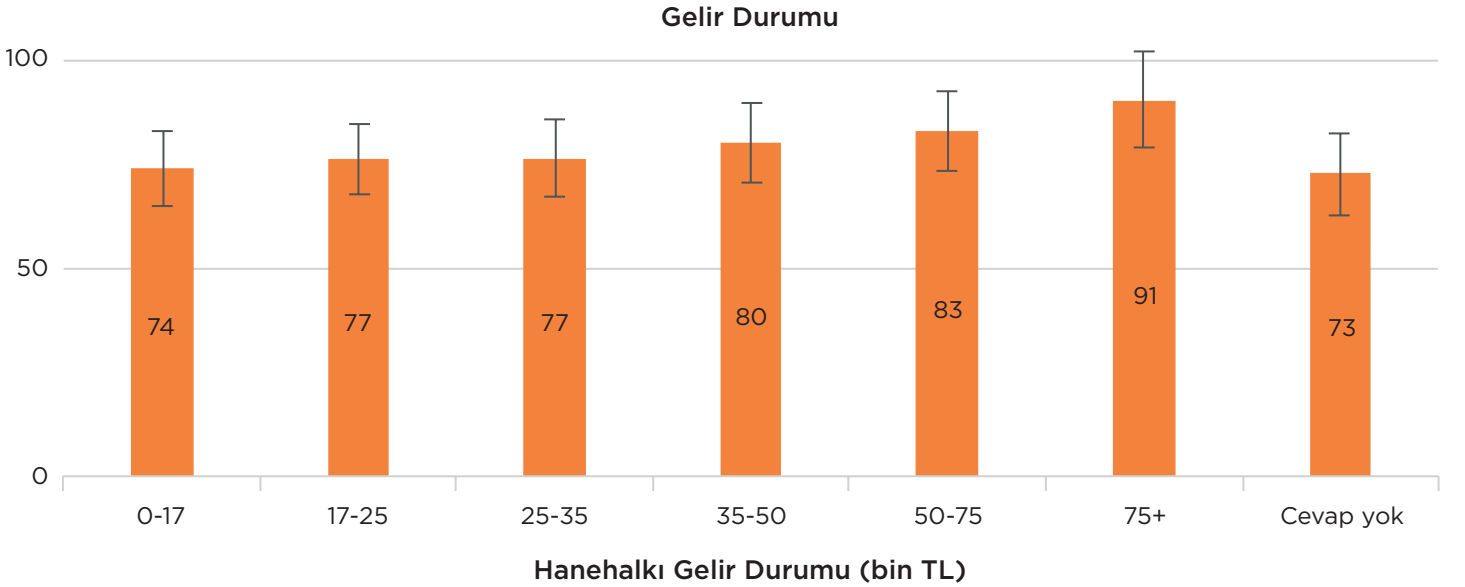
Öncelikle, demografik özelliklere göre beklentilerin nasıl farklılaştığını anlamaya çalışacağız.

Cinsiyet bazında bakıldığında erkeklerin enflasyon beklentisi %76 iken kadınlarda ise bu oran %77'dir.

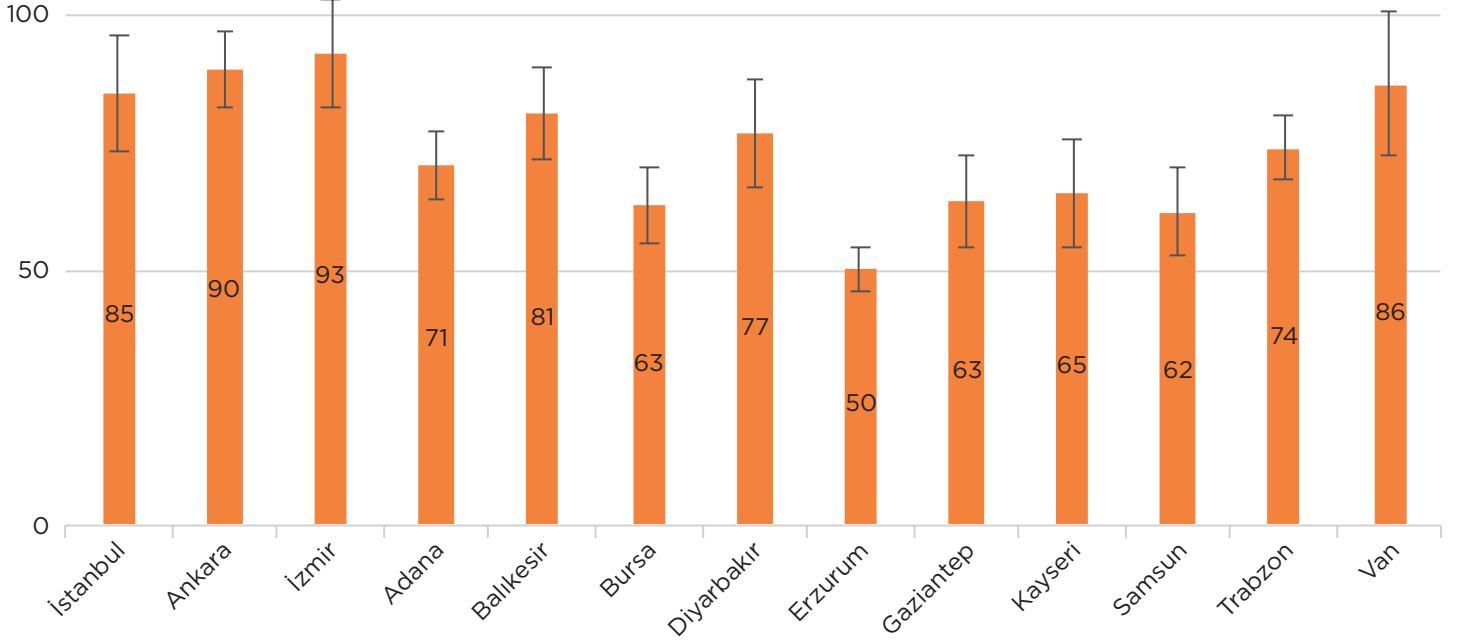
Eğitim seviyelerine göre incelendiğinde, ilkokul mezunlarında beklenti %77, ortaokul mezunlarında %74, lise mezunlarında %77, üniversite ve üzeri eğitim düzeyinde ise %79 olarak görülmektedir. Fakat farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Medeni durum bazında karşılaştırma yapıldığında evlilerin enflasyon beklentisi %75 iken bekarlarda bu oran %78'dir.

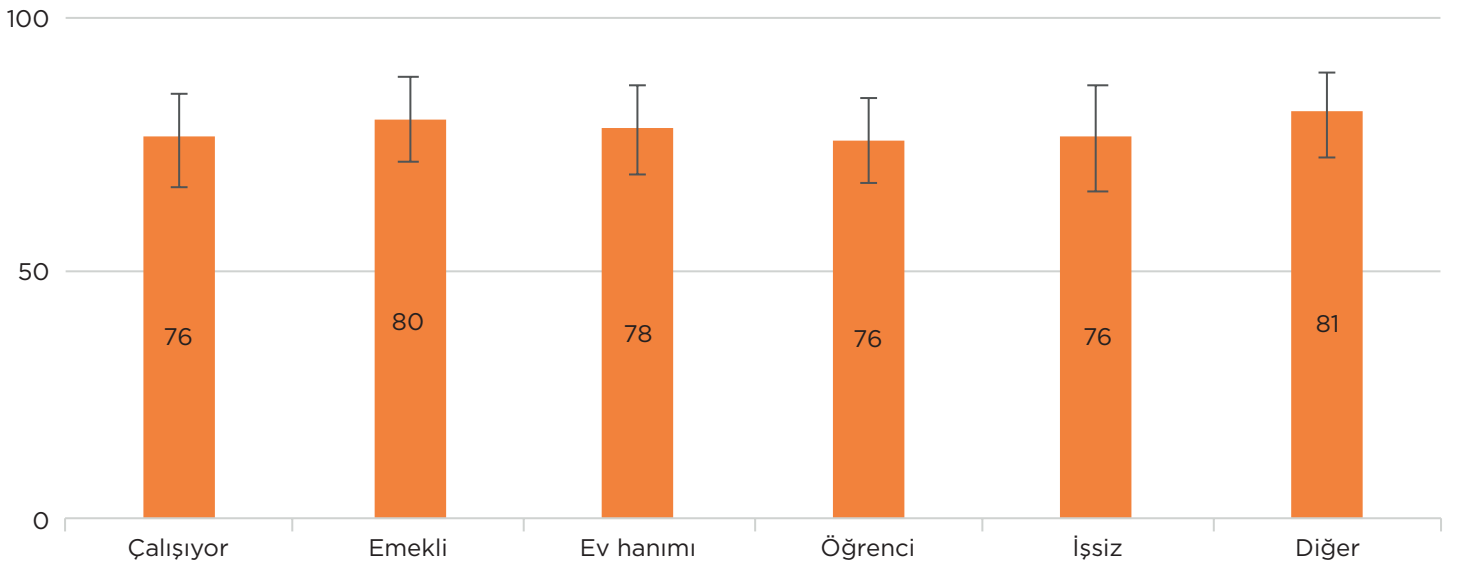
Aylık hanehalkı gelir durumuna göre enflasyon beklentileri incelendiğinde, gelir arttıkça enflasyon beklentisinin de arttığı görülmektedir.

Yaşanılan Şehir

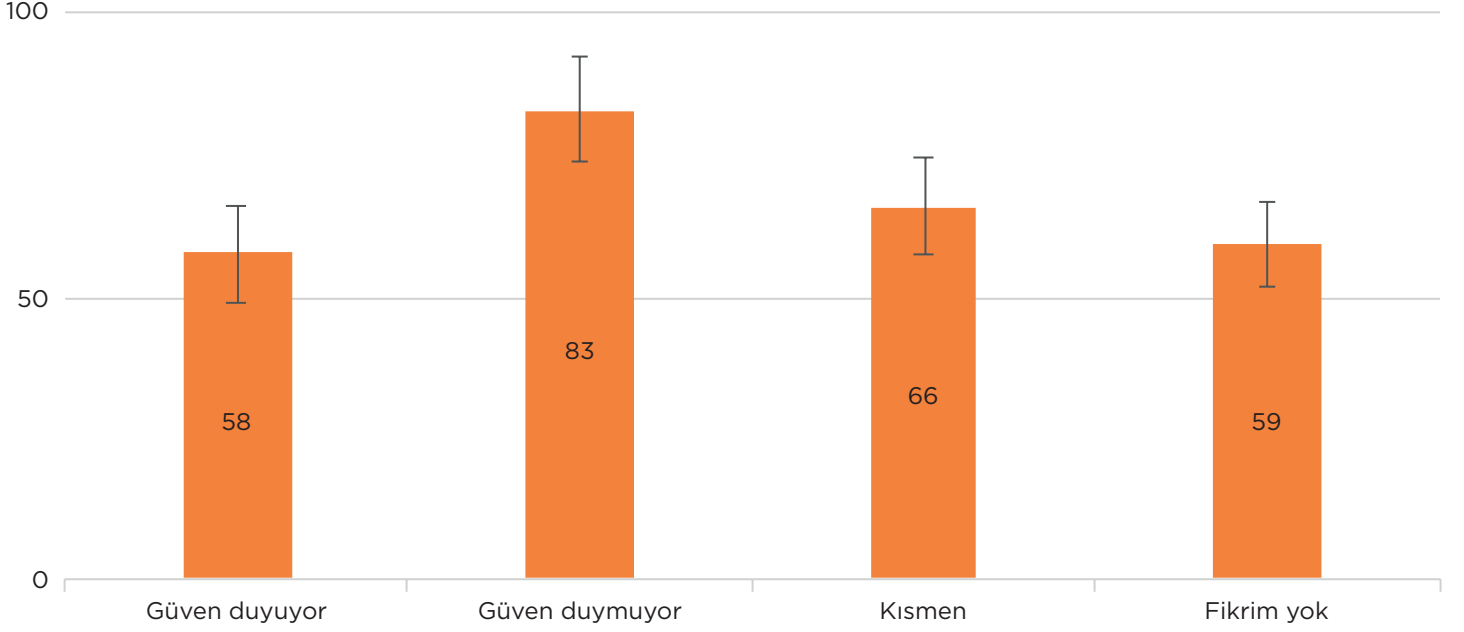
Enflasyon beklentileri, Türkiye'nin en büyük üç büyükşehri olan İstanbul (%85), Ankara (%90) ve İzmir'de (%93) oldukça yüksektir. Diğer şehirlerde ise beklentilerin daha düşük olduğu görülmektedir: Van (%86), Balıkesir (%81), Diyarbakır (%77), Adana (%71), Bursa (%63), Gaziantep (%63), Kayseri (%65), Samsun (%62), Trabzon (%74) ve Erzurum (%50). Büyük şehirlerdeki yüksek beklentiler, yaşam maliyetlerindeki artışların daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Çalışma Durumu

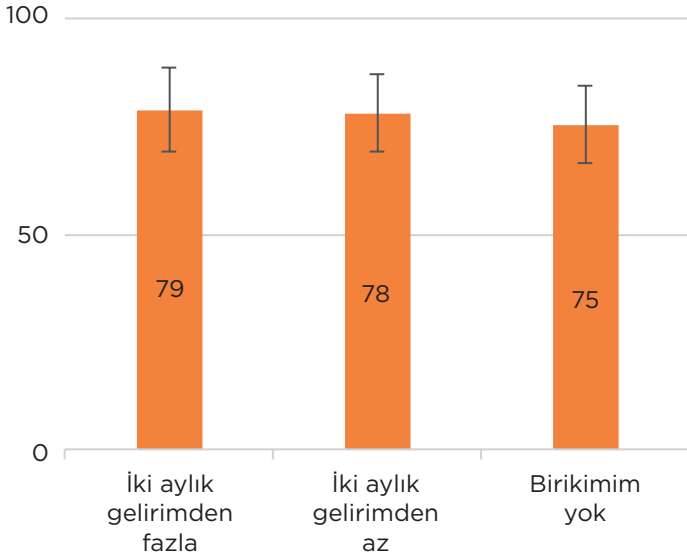
Çalışanlar, öğrenciler ve işsizlerin beklentisi %76 iken, bu oran emeklilerde %80, ev hanımlarında ise %78'dir. Fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

TÜİK Verilerine Duyulan Güven

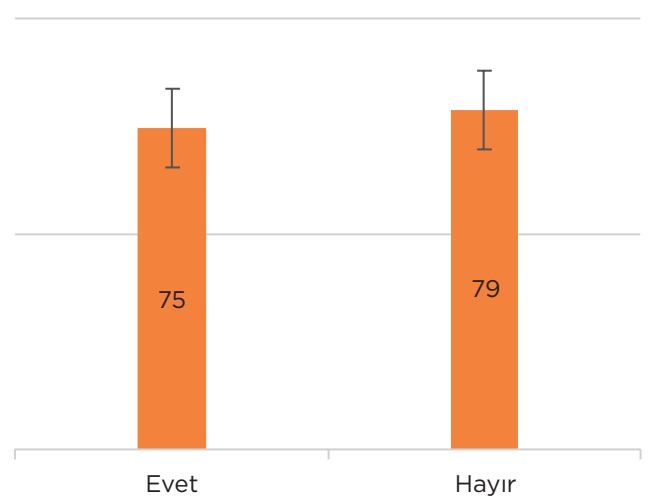

Enflasyon beklentileri, TÜİK verilerine duyulan güven düzeyi ile doğru orantılı olarak değişmektedir. Bu durum, TÜİK verilerine güvenin enflasyon beklentilerini etkileyen önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

Toplam Birikim Durumu

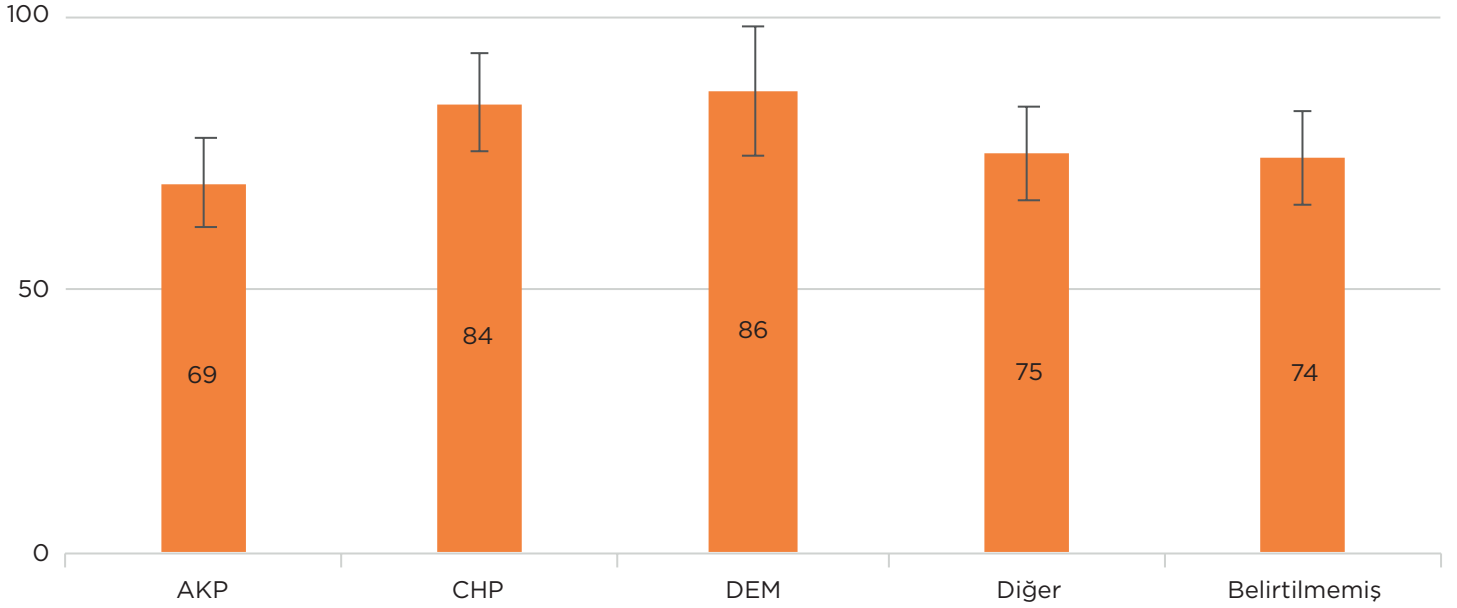
Ev Sahipliği

Toplam birikimi iki aylık gelirinden fazla olanların (%79) enflasyon beklentisi diğer gruplara göre daha yüksektir.

Ev sahibi olma durumuna göre karşılaştırma yapıldığında ev sahibi olanların enflasyon beklentisi %75 iken ev sahibi olmayanlarda bu oran %79 civarındadır.

Siyasi Parti

En yüksek beklentinin DEM Parti (%86) ve CHP (%84) seçmenleri arasında olduğu görülürken AKP (%69) seçmenlerinin enflasyon beklentisi diğer gruplara göre daha düşük kalmaktadır.

Tablo 1: Regresyon Analizi

Değişken	Enflasyon Beklentisi	Gelir Beklentisi	Harcama Beklentisi
Yaş	-0.02 (0.05)	0.13** (0.05)	0.01 (0.06)
Cinsiyet (Baz=Erkek)			
Kadın	0.14 (1.21)	0.16 (1.23)	-0.51 (1.33)
Eğitim (Baz=İlkokul)			
Ortaokul	-1.27 (1.53)	1.27 (1.65)	3.15 (1.66)
Lise	0.65 (1.46)	2.52 (1.51)	5.46*** (1.56)
Üniversite +	-1.16 (1.76)	2.17 (1.85)	1.35 (1.97)

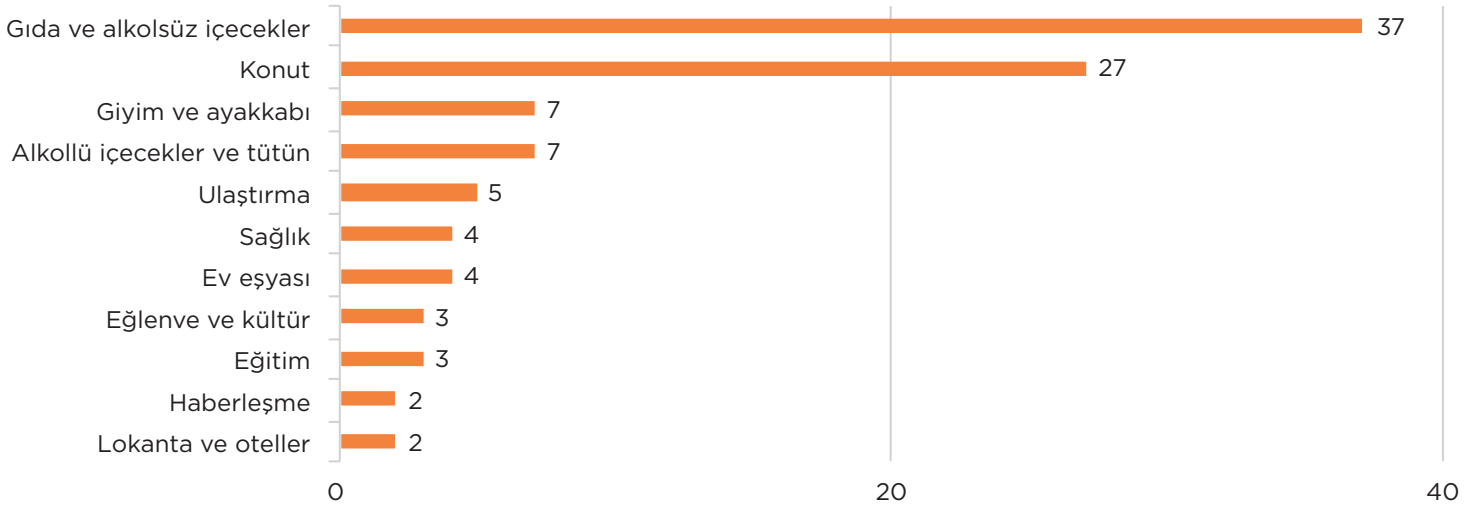
Gelir (Baz=Asgari Ücret)			
17,002-24,999 TL	0.66 (1.47)	-0.30 (1.50)	0.04 (1.61)
25,000-34,999 TL	-0.07 (1.76)	3.17 (1.75)	-2.35 (1.84)
35,000-49,999 TL	3.04 (1.97)	5.86** (2.05)	1.80 (2.02)
50,000-74,999 TL	2.43 (2.53)	8.88*** (2.50)	7.25* (2.84)
75,000+ TL	9.43* (3.74)	10.20** (3.77)	15.59** (4.78)
Şehir (Baz=Adana)			
Ankara	16.67*** (2.16)	-4.60* (2.14)	46.39*** (1.82)
Balıkesir	6.30* (2.99)	3.61 (3.24)	31.44*** (2.56)
Bursa	-9.70*** (2.17)	-26.08*** (1.89)	33.33*** (1.67)
Diyarbakır	1.77 (3.25)	-2.30 (3.17)	34.16*** (3.76)
Erzurum	-16.25*** (2.72)	22.02*** (3.44)	13.92*** (1.85)
Gaziantep	-2.42 (2.06)	-12.05*** (1.92)	18.34*** (1.90)
Kayseri	2.06 (2.72)	11.19*** (2.81)	34.70*** (2.73)
Samsun	-1.39 (2.75)	-28.84*** (2.50)	12.95*** (1.98)
Trabzon	1.04 (3.17)	-18.73*** (2.82)	11.51*** (2.85)
Van	11.48** (3.79)	20.86*** (4.05)	35.08*** (5.46)
İstanbul	13.59*** (2.11)	-4.13* (1.76)	28.42*** (1.76)
İzmir	16.95*** (2.19)	-4.74* (2.10)	32.81*** (2.16)

İstihdam (Baz=Çalışan)			
Emekli	2.05 (2.00)	0.12 (2.10)	-2.82 (2.29)
Ev Hanımı	3.07 (1.59)	-0.22 (1.64)	-0.68 (1.78)
Student	4.17* (2.10)	-1.66 (2.22)	-2.00 (2.10)
İşsiz	1.65 (2.67)	-4.98* (2.44)	0.05 (2.85)
Diğer	-1.19 (3.84)	-5.34 (5.28)	1.16 (5.65)
Evlilik (Baz=Bekar)			
Evli	3.70** (1.38)	1.13 (1.36)	5.36*** (1.44)
TÜİK'e güven (Baz=Doğru)			
Doğruyu yansıtmıyor	18.68*** (1.67)	13.70*** (1.80)	9.19*** (1.76)
Fikrim Yok	-1.07 (3.21)	-1.33 (3.51)	-0.50 (3.06)
Kısmen doğru	6.39*** (1.76)	6.66*** (1.80)	0.63 (1.84)
Ev Sahibi Olma (Baz=Ev Sahibi)			
Ev Sahibi Değil	-1.03 (1.03)	0.48 (1.04)	-3.56** (1.08)
Siyasi Parti (Baz=AKP)			
CHP	7.10*** (1.24)	5.88*** (1.32)	5.93*** (1.39)
YSP/DEM Parti	9.72*** (2.77)	3.85 (3.07)	11.71** (3.78)
Diğer Partiler	0.70 (1.77)	-1.12 (2.00)	3.17 (2.18)
Cevap yok	0.04 (1.48)	4.31** (1.56)	3.38* (1.53)
R2	0.233	0.224	0.281
Gözlem Sayısı	3063	3063	3057

Basit bir regresyon analizi ile beklentilerin oluşumundaki faktörler incelenmiştir. Beklenti oluşumunda şehirler arası farklılıkların etkisi öne çıkmaktadır. Şehir seviyesinde enflasyon oranı farklılıkları beklenti oluşumunu doğrudan etkilemiştir. Bir diğer önemli etmen ise TÜİK'e olan **güvendir. TÜİK'e güven duymayanların beklentileri güven duyanlara kıyasla yüzde 19 puan daha yüksektir.** Bu fark

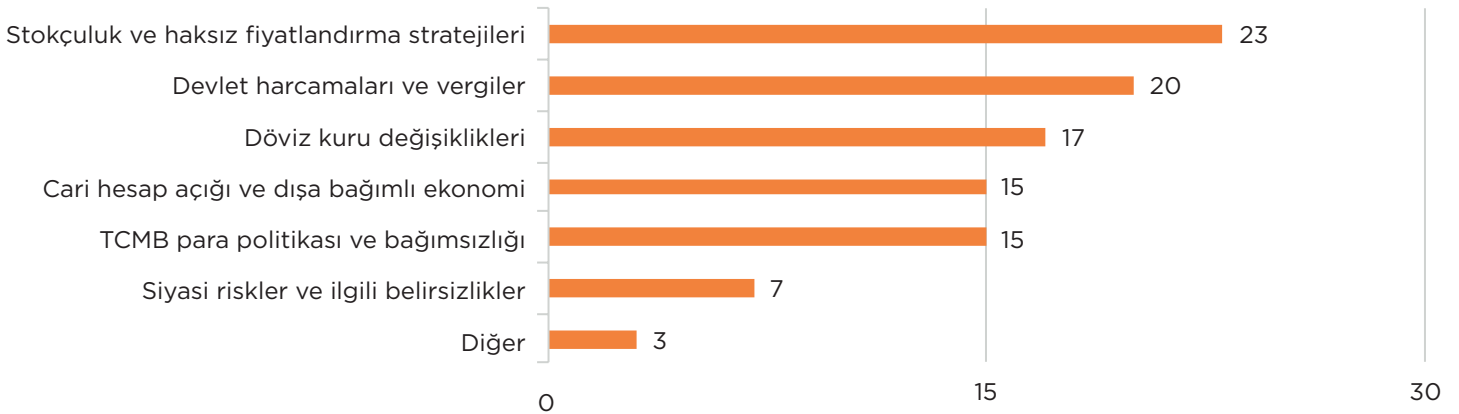
gelir ve harcama beklentilerine de yansımaktadır. Önemli belirleyicilerden birisi de siyasi parti tercihidir. CHP ve DEM Parti seçmenlerinin beklentileri AKP seçmenlerine yaklaşık yüzde 7-10 puan daha yüksektir. Gelir seviyeleri arasındaki farklar şehir ve güven kontrolleri sonrasında istatistiksel anlamını kaybetmiştir.

Önümüzdeki 12 aylık dönemde, size göre, fiyat artışlarının en yüksek olacağı ürün grubunu belirtiniz. (%)

İnsanlara en yüksek fiyat artışının olacağı ürün grubu sorulduğunda gıda ve konut açık ara öne çıkmaktadır. Gıdanın belirleyiciliğinin yüksek olması hem enflasyon sepetindeki ağırlığıyla hem de günlük alışveriş sıklığıyla (D'Acunto vd, 2021) ilintili gözükmemektedir.

Enflasyon beklentinizi oluşturmanızda, aşağıda listelenen hangi faktörlerin önemli olduğunu düşünüyorsunuz? (%)

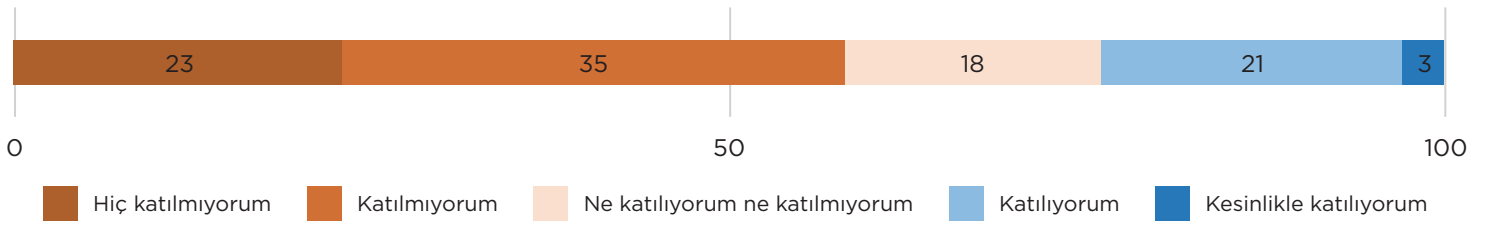
Ayrıca, insanlar fiyatlandırma stratejilerinin enflasyonu oluşturan önemli etmenlerden biri olduğunu düşünmektedir. Bunun ardından kamu harcamaları ve vergilendirmeye birlikte döviz kurundaki artış gelmektedir. Enflasyon kontrol mekanizmalarının en önemlilerinden olan para politikası insanların enflasyon algısında bu faktörlerden sonra gelmektedir.

3. Dayanıklı Mal Alımını Etkileyen Faktörler

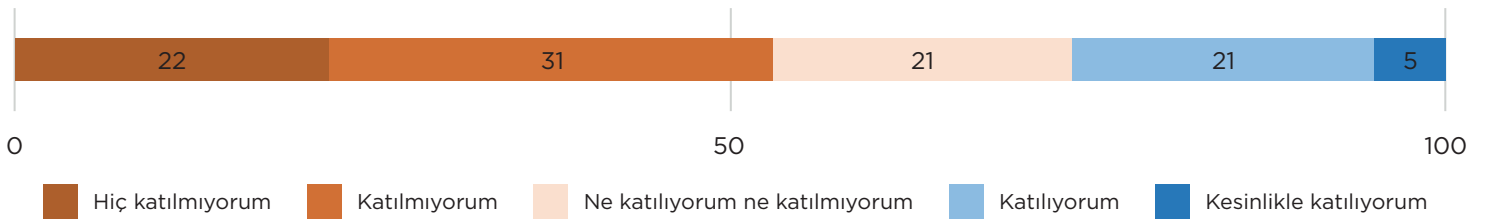
Dayanıklı mal tüketimi (araç, beyaz eşya, elektronik, mobilya) esneklik farkından dolayı dayanıksız mal tüketimine göre daha döngüsel. Teorik olarak “Euler denklemi” enflasyon beklentilerinin yükselmesiyle birlikte harcamaların artması gerektiğini söylemektedir.³ Fakat, bu sorudan, enflasyon beklentileri yüksek olsa dahi, çoğunluğun harcamaları kısma ve tasarruf etme eğiliminde olduğunu anlıyoruz. Bu durum, insanların enflasyonu

“arz-yönlü” anlamalarından ötürü enflasyondaki artışı reel daralma ile bağdaştırmalarıyla açıklanabilir (Weber vd, 2022). Yüksek enflasyon ve beraberinde getirdiği belirsizlik ortamı bir başka sebep olabilir (Coibion vd, 2024; Bloom, 2009). **Ayrıca, Türkiye’de yükselen enflasyon dolayısıyla harcamaları öne çekme durumu halkın çoğunluğu için gelir darlığından dolayı mümkün gözükmemektedir** (Kaplan vd, 2014; Kaçmaz vd, 2024).

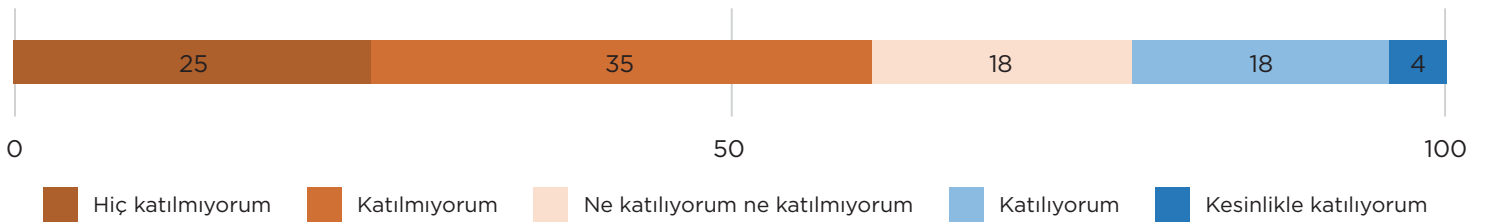
Birikimlerimin ve tasarruflarımın getirisi önümüzdeki aylarda enflasyonun altında kalacak, bu ortamda tasarruf etmek ve biriktirmek cazip değil. Bu sebeple daha fazla dayanıklı mal satın alabilirim.

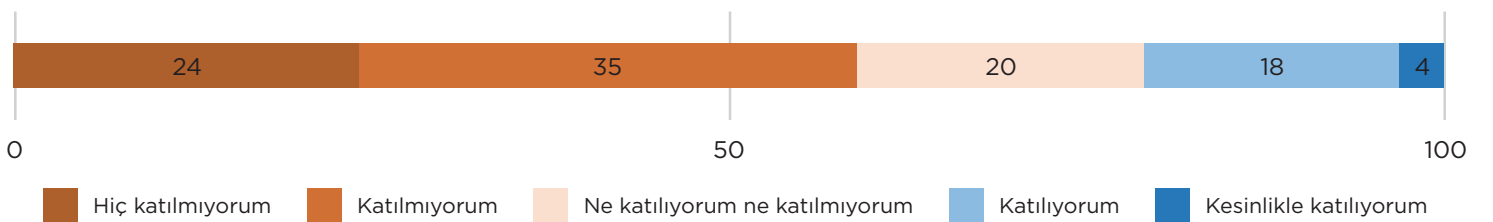
Fiyatlar artmaya devam edecek. Bu sebeple fiyatlar daha da artmadan yakın zamanda daha fazla dayanıklı mal satın alabilirim.

Hanehalkı gelirimdeki artışın enflasyonun üzerinde olacağını bekliyorum, bu sebeple daha fazla dayanıklı mal satın alabilirim.

Borcum var ve borç ödemelerim sabit kalıyor, ama gelirim ise zamanla artıyor. Bu sebeple daha fazla dayanıklı mal satın alabilirim.

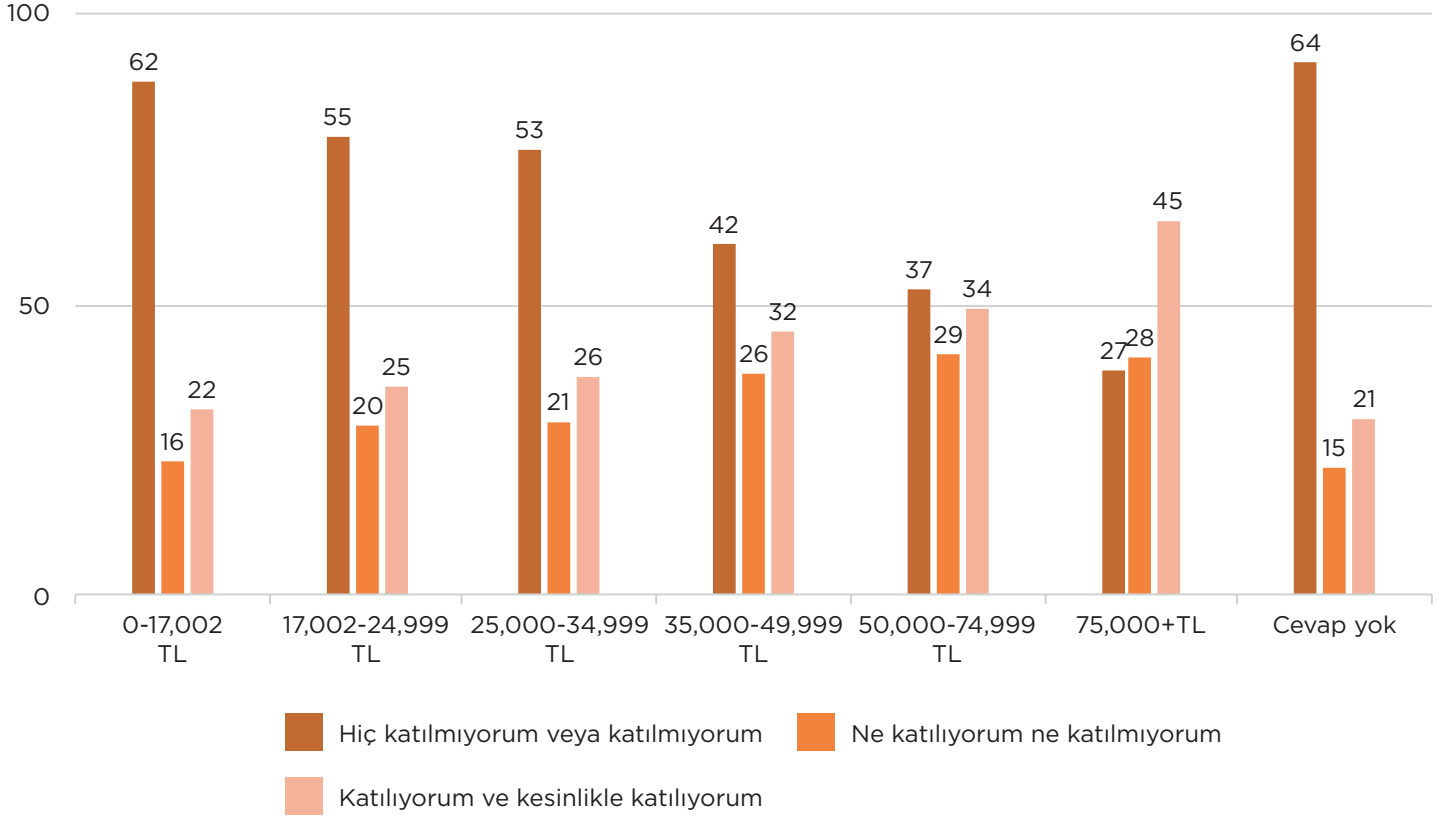

³ Özellikle maaşların fiyatlara göre daha yapışkan olduğu bir ortamda bu kanalın işlemesi beklenmektedir.

Aşağıdaki grafikte yukarıdaki ikinci soruya verilen cevaplar gelir alt kırımlarına göre görülmektedir. Beklendiği gibi harcamaları öne çekme davranışı gelir seviyesi arttıkça artmaktadır. Fakat bu davranış maaştan maaşa yaşayan

dar gelirli için pek mümkün değildir. Literatürde “Hand-to-Mouth” olarak geçen bu kesim gelir darlığından dolayı tüketim-tasarruf kararı veremediği için bu kanalın işlememesi teorik olarak tutarlıdır.

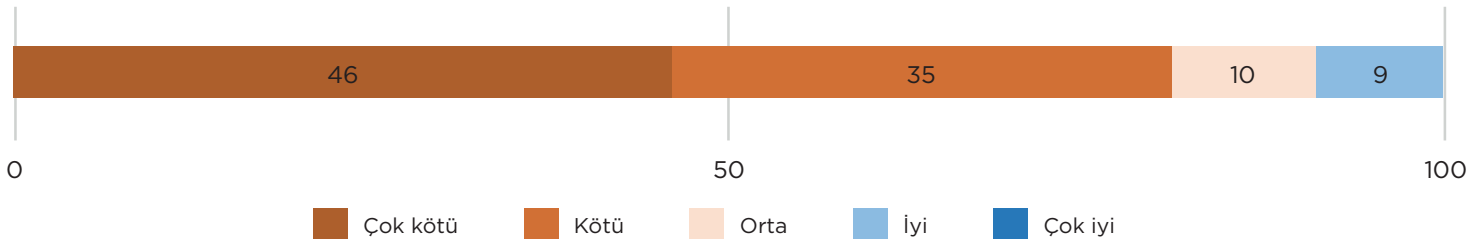
Fiyatlar artmaya devam edecek. Bu sebeple fiyatlar daha da artmadan yakın zamanda daha fazla dayanıklı mal satın alabilirim.

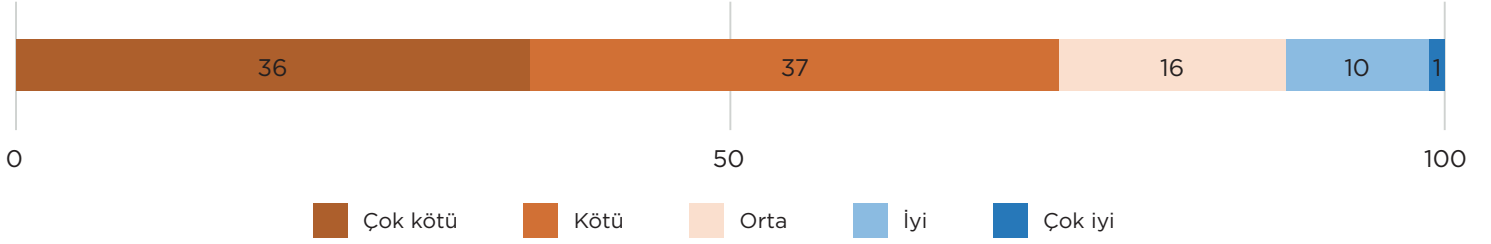
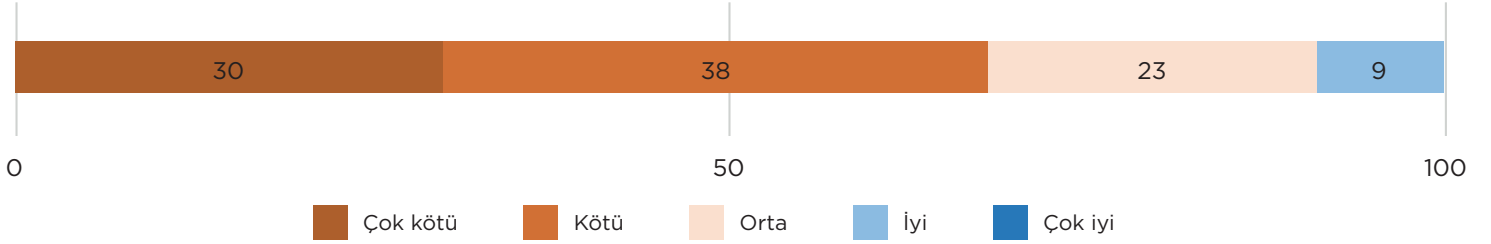

4. Gelecek Beklentileri

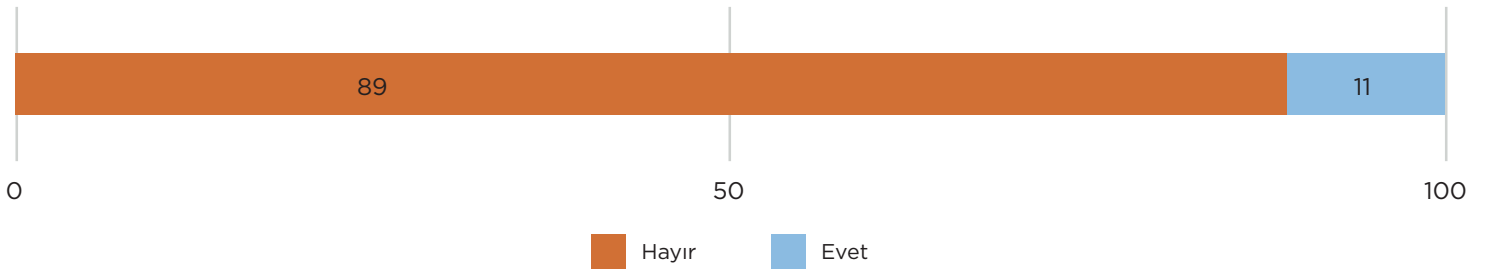
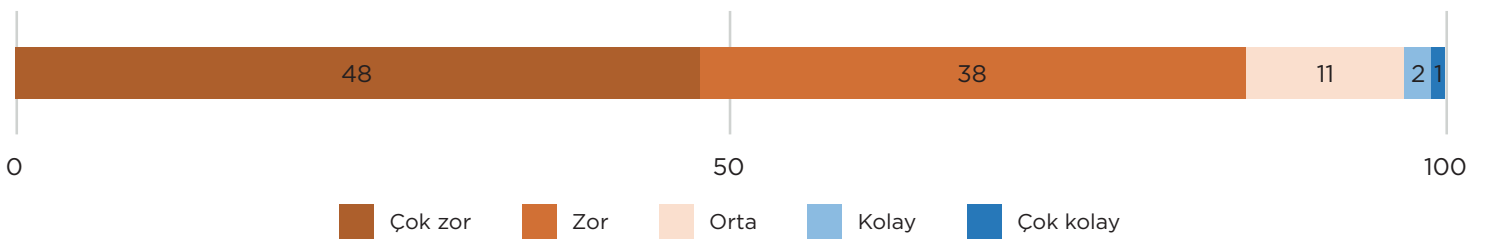
Mayıs 2024'te yapılan bu ankette, hanelerin yaklaşık %90'ı ev, araba veya dayanıklı mal almak için uygun bir zamanda olmadıklarını belirtmektedir. Bu oran yüksek enflasyonun gelecek beklentilerinde karamsarlık oluşturmasıyla tutarlıdır.

Su an, ev almak için iyi bir zaman mı yoksa kötü bir zaman mı olduğunu düşünüyorsunuz?

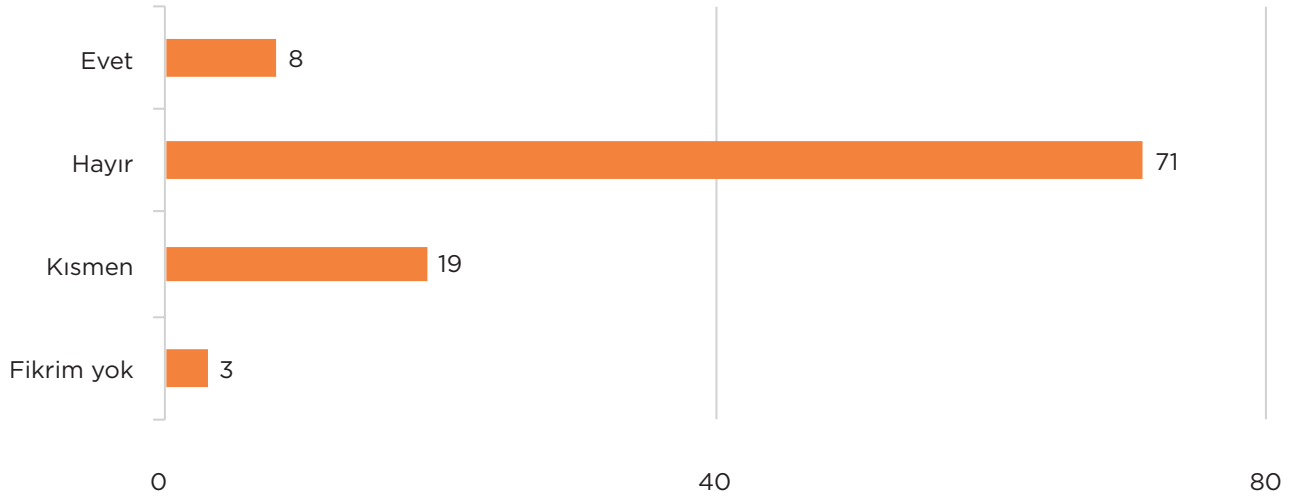
Şu an, araba almak için iyi bir zaman mı yoksa kötü bir zaman mı olduğunu düşünüyorsunuz?**Şu an, dayanıklı ev eşyaları almak için iyi bir zaman mı yoksa kötü bir zaman mı olduğunu düşünüyorsunuz?**

Yine benzer şekilde, yaklaşık %90'lık bir kesim krediye ulaşımın zor olduğunu ve kredi çekmeyi düşünmediklerini belirtmiştir.

Önümüzdeki 12 ay içinde yeni kredilere başvurmayı (otomobil kredisi, ev kredisi, kişisel kredi vb.) veya kredi kartınızın limitini artırmayı düşünüyor musunuz?**Yeni bir kredi almanın şu anda ne kadar zor olduğunu düşünüyorsunuz?**

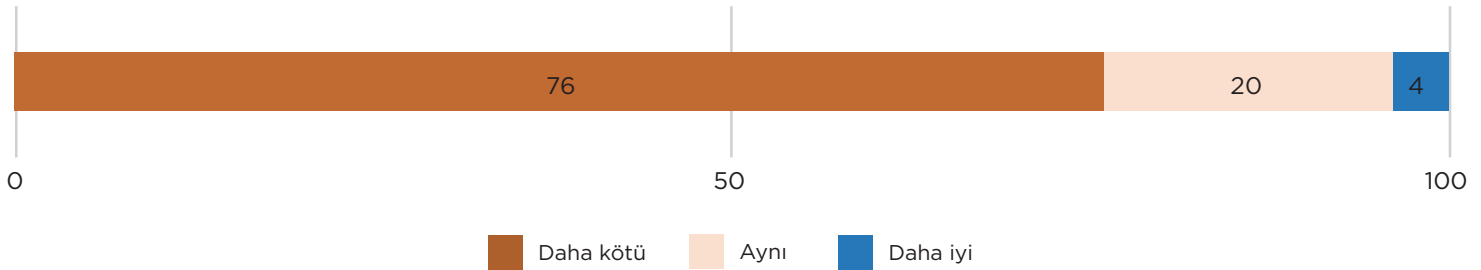
TÜİK istatistiklerine güven oldukça zayıf bir durumdadır ve regresyon tablosunda gösterildiği gibi beklentiler üzerinde oldukça anlamlı bir fark oluşturmaktadır. TÜİK istatistiklerine güvenmeyenlerin oranı %71 iken, kısmen güvenenler %19 seviyesindedir.

TÜİK, resmi istatistik kurumumuz, tarafından bildirilen resmi enflasyon oranının gerçek enflasyon oranını doğru bir şekilde yansıttığını düşünüyor musunuz? (%)

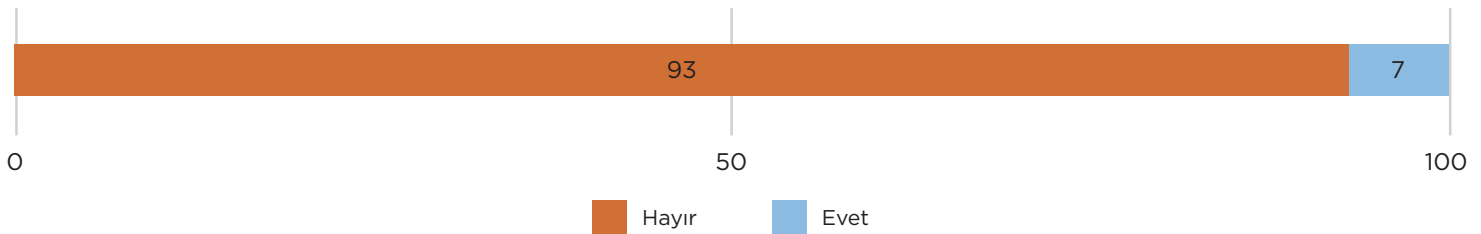

Parti tercihleri arasında ufak farklılıklar olsa da halkın çok büyük çoğunluğu ekonomi yönetimini başarılı bulmamaktadır.

Önümüzdeki 12 aylık dönemde ekonominin bugüne kıyasla nasıl olacağını tahmin ediyorsunuz?

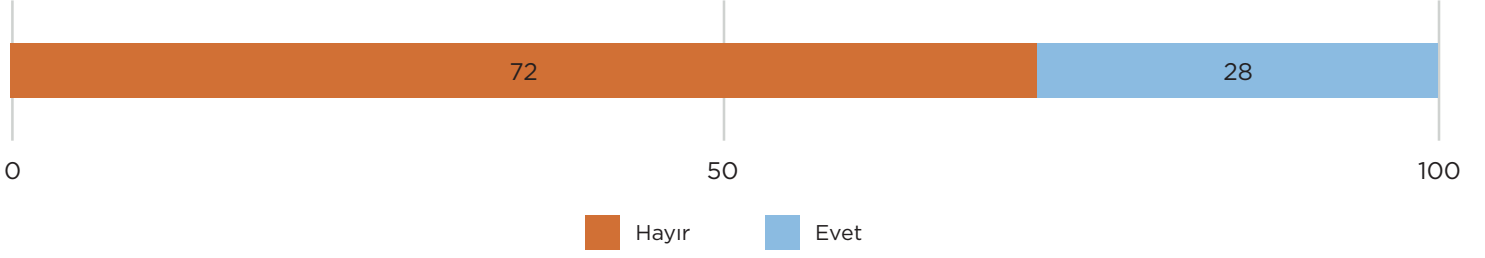

Ekonomi yönetiminin başarılı olduğunu düşünüyor musunuz?

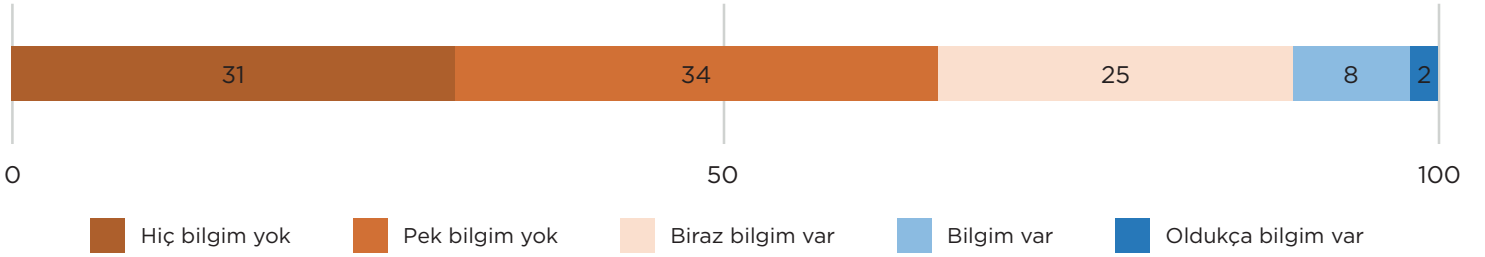
Halkın yaklaşık %72'si faiz getirisi olan finansal ürünleri tercih etmeyeceklerini belirtmiştir.

Faiz getirisi olan ürünleri almayı uygun buluyor musunuz? Örneğin, devlet tahvili alır mısınız, ya da mevduat hesabında (faiz getirisi sağlayan banka hesabı) birikim yapar mısınız?

Finansal okuryazarlık sorusunda ise halkın %65'i finansal konularda pek bilgi sahibi olmadığı belirtmiştir.

Kendinizi (faiz, borsa, devlet tahvili, mevduat hesapları) gibi finansal konularda ne derece bilgili olduğunuzu düşünüyorsunuz?

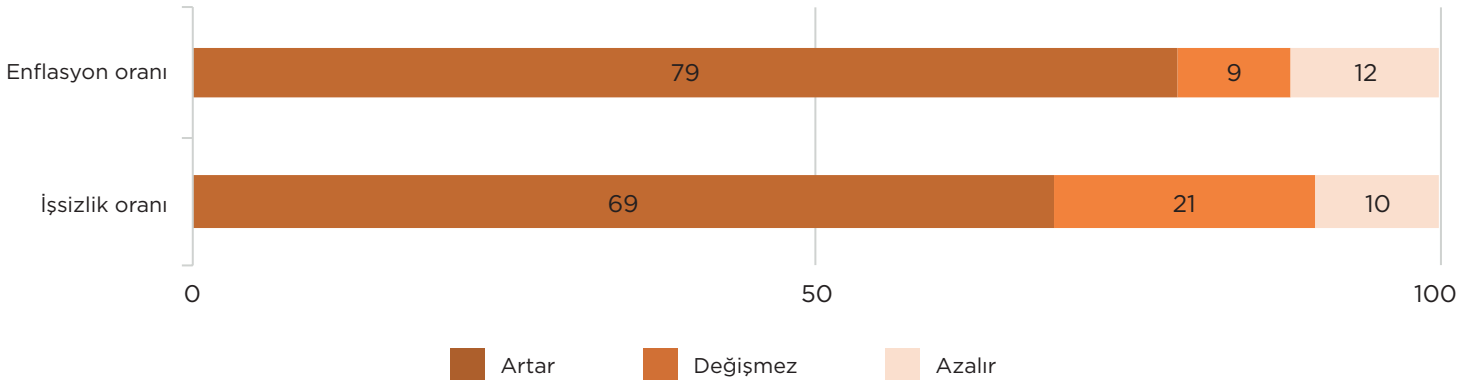

5. Senaryo Bazlı Sorular

Çarpıcı bir oranda, insanlar dünyayı "arz-yönlü" görmektedirler. Yani enflasyon ile reel ekonominin ters yönlü hareket ettiğini düşünmektedirler. İnsanlara, bir senaryo olarak, Mayıs ayı içerisinde faiz oranlarının aniden %60'a çıkması durumunda ne olacağı sorulduğunda katılımcıların yaklaşık %80'i enflasyonun artacağını

belirtmiştir. İşsizlik oranında artışı ise katılımcıların yaklaşık %70'i beklemiştir. Bu soruyu Andre vd. (2022) profesyoneller ve hanehalkı için ayrı ayrı sormuştur ve profesyoneller faiz şokunu talep-yönlü anlarken hanehalkının arz-yönlü anladığını göstermiştir. Bu bakımdan sonuçlar literatür ile tutarlıdır.

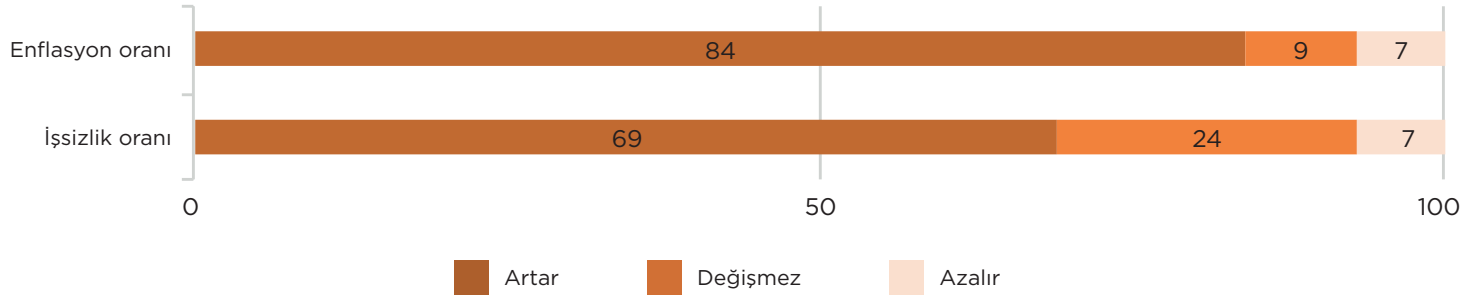
Nisan 2024 itibarıyla, TCMB tarafından belirlenen para politikası faiz oranı %50'dir. Faiz oranının beklenmedik bir şekilde %60'a yükseldiğini düşünün. Bu durumda, sizce;

Benzer şekilde, dolar kurundaki ani bir artış durumunda ne olacağı sorulduğunda ise katılımcıların yaklaşık %85'i enflasyonun artacağını belirtmiştir. Bununla

birlikte, katılımcıların yaklaşık %70'i işsizliğin artacağını belirtmiştir. Dolar kurundaki artışları insanlar arz şoku olarak görmektedir.

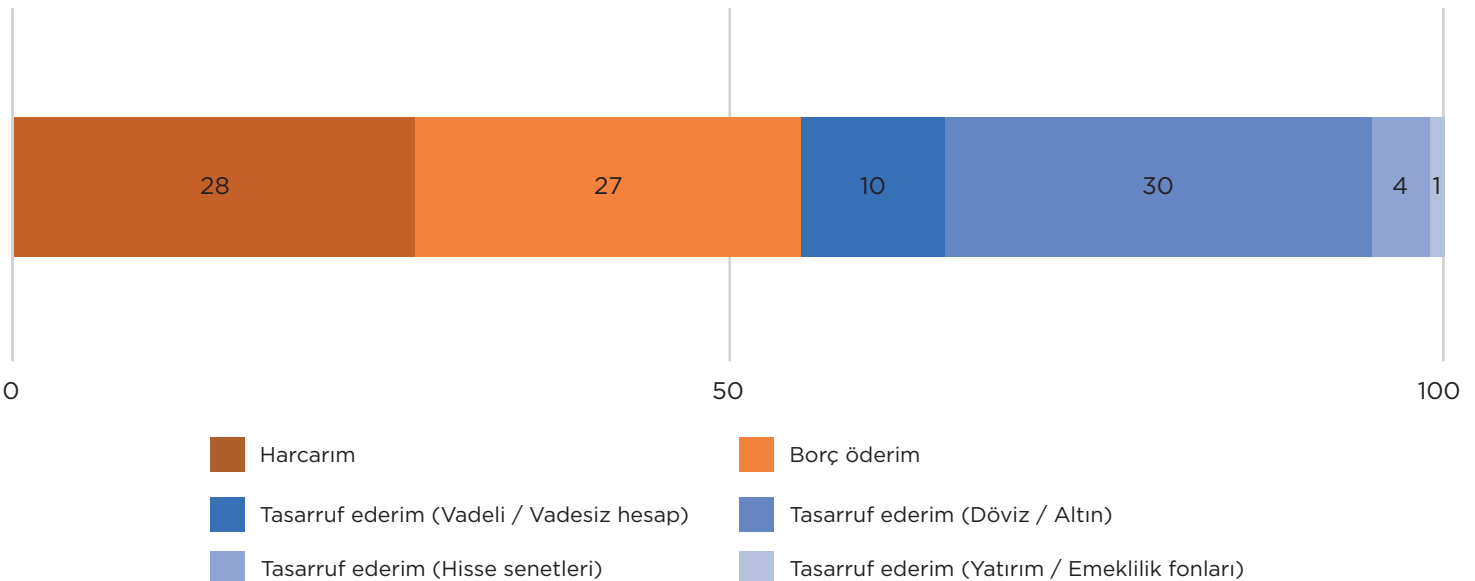
**Dolar kurunda beklenmedik ani bir %10'luk artış olduğunu düşünün.
Bu durumda, sizce;**

Son olarak katılımcılara karşılıksız 100.000 TL verilmesi durumunda bunun nereye harcanacağı sorulduğunda ortalamada %55'in harcama ve borç ödemeye ayrılacağı görülmüştür. **Fakat bu noktada büyük bir heterojenlik söz konusudur: İnsanların yaklaşık %17'si verilen miktarın tamamını harcayacağını belirtirken bir diğer %15'i de tamamını borç ödemeye ayıracağını belirtmiştir.** Tam bir gösterge olmasa dahi bu durum literatürde "Hand-to-Mouth" olarak geçen ve gelirinden tasarruf yapma imkanı olmayan kesimin Türkiye'de en az %32 oranında

olacağını göstermektedir (Kaplan vd, 2014; Kaçmaz vd, 2024). Gerçek oranın bunun çok daha üstünde olması olasıdır, çünkü burada maaş haricinde yaklaşık 6 asgari ücretlik bir miktarın doğrudan transferinden bahsedilmektedir ve bu miktarın dahi tamamının borç ödemeye ve harcamaya gitmesi halkın yaklaşık 3'te 1'i için söz konusudur. Tasarruf tarafında ise politika faizinin %50 ve son aylarda stabil bir kur seyri olmasına rağmen döviz bazlı tasarruf diğer tasarruf araçlarının çok önünde gelmektedir.

Karşılıksız 100,000 TL verilse bu parayı hangi şekilde bölüştürürdünüz?

6. Sonuç

Bu rapor beklentilerin heterojenliği ve bu durum arkasındaki olası faktörleri ele almıştır. Hanehalkı profesyonellerin ve firmaların çok üzerinde bir enflasyon beklentisine sahip olmakla birlikte, bu beklentiler nominal gelir ve harcama beklentileriyle uyuşmamaktadır. Bu da enflasyon beklentilerinde olası bir şişkinlik ihtimalini

barındırmaktadır. Beklentileri etkileyen faktörler incelendiğinde şehirler arası farklılıklar (yaşam maliyeti, fiyatlar vb.) ve TÜİK'e güvensizlik öne çıkmaktadır. Özellikle TÜİK'e olan güvensizlik hem enflasyon beklentileri, hem de harcama ve gelir beklentileri üzerinde yukarı yönlü baskı oluşturmaktadır.

Referanslar

Andre, Peter, Pizzinelli Carlo, Roth Christopher and Wohlfart Johannes (2022) “*Subjective Models of the Macroeconomy: Evidence From Experts and Representative Samples.*” *The Review of Economic Studies*, Volume 89, Issue 6, Pages 2958-2991

Bloom, N. (2009), “*The Impact of Uncertainty Shocks*”. *Econometrica*, 77: 623-685.

Coibion, Olivier, Dimitris Georganakos, Yuriy Gorodnichenko, Geoff Kenny, and Michael Weber (2024) “*The Effect of Macroeconomic Uncertainty on Household Spending.*” *American Economic Review*, 114 (3): 645-77.

D’Acunto, Francesco, Malmendier Ulrike, Ospina Juan, and Weber Michael (2021) “*Exposure to Grocery Prices and Inflation Expectations*”. *Journal of Political Economy*, 129:5, 1615-1639

Kaçmaz, Yavuz Selim, Tolga Umut Kuzubaş, İslam Tarlacı, and Orhan Torul (2024) “*Unequal Outcomes in Unequal Times: The Distributional Consequences of Turkey’s Unorthodox Policies.*” Working Paper.

Kaplan, Greg, Giovanni L. Violante and Justin Weidner (2014) “*The Wealthy Hand-to-Mouth,*” *Brookings Papers on Economic Activity*, Economic Studies Program, The Brookings Institution, vol. 45

Weber, Michael, Francesco D’Acunto, Yuriy Gorodnichenko, and Olivier Coibion (2022) “*The Subjective Inflation Expectations of Households and Firms: Measurement, Determinants, and Implications.*” *Journal of Economic Perspectives*, 36 (3): 157-84.

| Özet İstatistikler

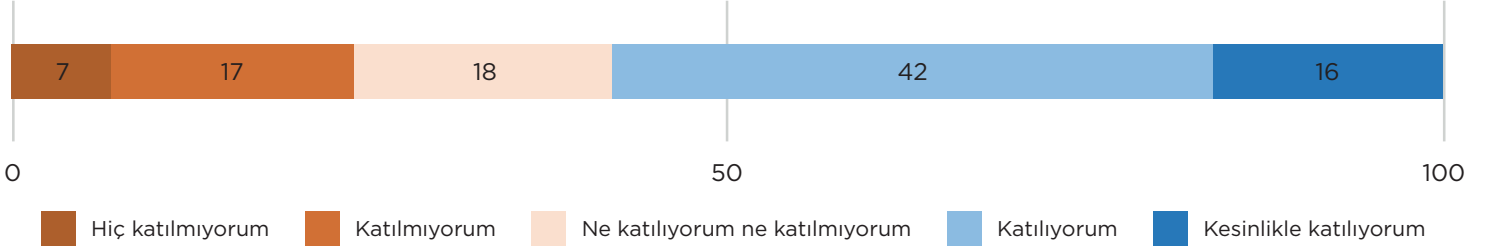
Değişken	Nitelik	Yüzdellik
Yaş	18-24	%17
	25-34	%22
	35-44	%25
	45-54	%18
	55-64	%11
	65-74	%6
	75+	%1
Cinsiyet	Erkek	%51
	Kadın	%49
Evlilik durumu	Evli	%68
	Evli değil	%32
Aylık Hane Geliri	0-17,002 TL (Asgari Ücret)	%27
	17,002-24,999 TL	%24
	25,000-34,999 TL	%19
	35,000-49,999 TL	%15
	50,000-74,999 TL	%7
	75,000-99,999 TL	%1
	100,000 TL+	%1
	Cevap yok	%6
Ev Sahipliği Durumu	Ev sahibi	%49
	Ev sahibi değil	%51
Çalışma Durumu	Çalışıyor	%48
	İşsiz	%4
	Emekli	%13
	Öğrenci	%8
	Ev Hanımı	%27
Eğitim Seviyesi	İlkokul	%27
	Ortaokul	%15
	Lise	%39
	Üniversite ve üstü	%19
Toplam Birikim	İki aylık gelirinden fazla	%13
	İki aylık gelirinden az	%44
	Birikimi yok	%43

Siyasi parti tercihi	AKP	%25
	CHP	%33
	DEM Parti	%6
	Diğer	%10
	Cevap yok	%26
Yaşanılan Şehir	Adana	%14
	Ankara	%10
	Balıkesir	%4
	Bursa	%10
	Diyarbakır	%5
	Erzurum	%2
	Gaziantep	%7
	İstanbul	%19
	İzmir	%13
	Kayseri	%4
	Samsun	%5
	Trabzon	%3
	Van	%4
Toplam	%100	

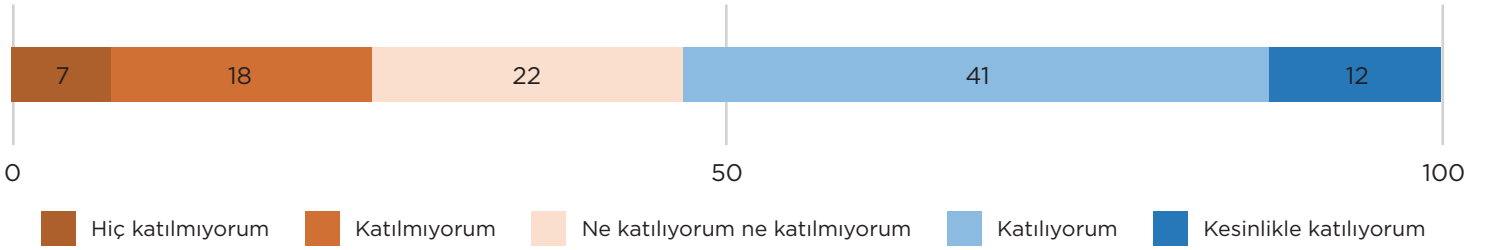
Ek Bulgular

Fiyat Artışları Karşısında Dayanıklı Mal Alım Kararını Azaltan Faktörler

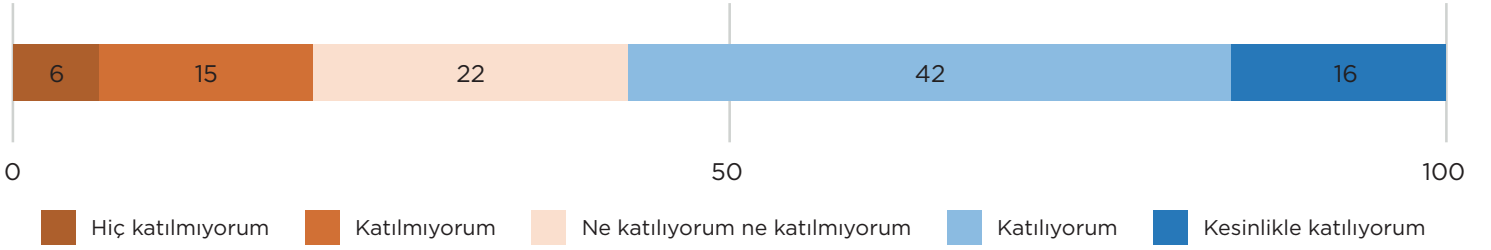
Hanehalkı gelirimdeki artışın enflasyonun altında kalacağını bekliyorum, bu sebeple daha az dayanıklı mal satın alırım.

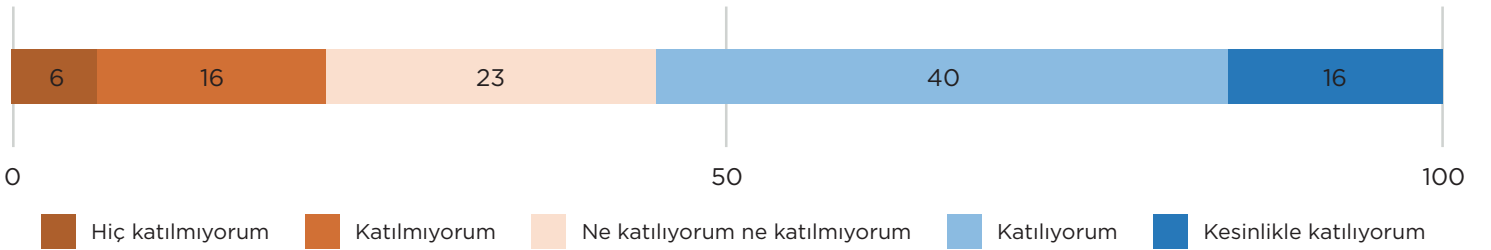
Mevcut birikimlerim enflasyon karşısında değer kaybediyor, bu ortamda birikimim değer kaybettiği için daha az dayanıklı mal satın alırım.

Gayrimenkul, altın gibi fiyat artışları karşısında pek değer kaybetmeyen varlıklarda paramı değerlendiririm, bu sebeple daha az dayanıklı mal satın alırım.

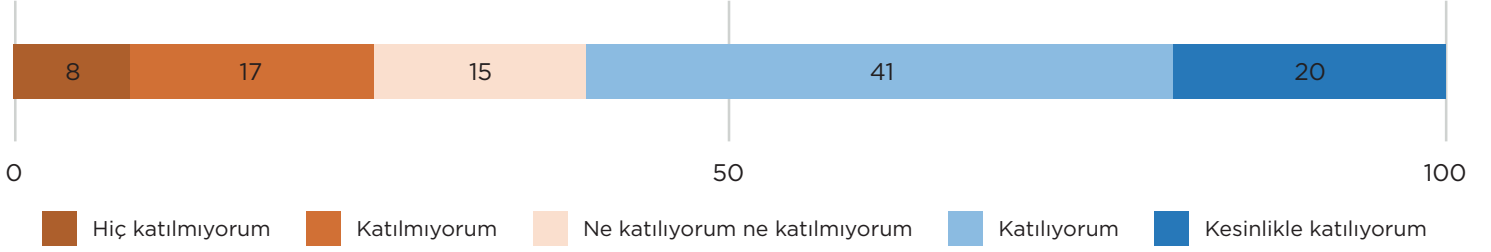
Yükselen bir finansal ve ekonomik belirsizlik ortamındayız, bu sebeple bu belirsizlik içerisinde daha az dayanıklı mal satın alırım.

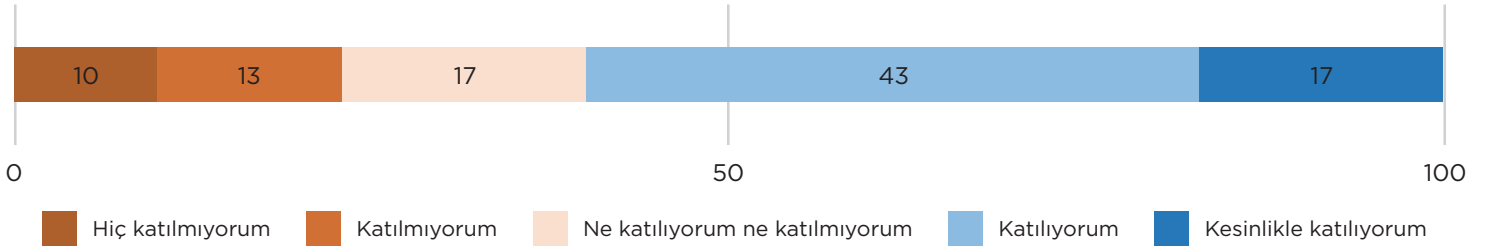
Benzer şekilde çoğunluk enflasyonist ortamda gelirlerinin enflasyon oranının altında kalacağını, birikimlerin değer kaybedeceğini düşündükleri ve enflasyonu belirsizlik ile bağdaştırdıkları için dayanıklı mal alımını erteleyeceklerini belirtmişlerdir.

Fiyat Artışları Karşısında Dayanıklı Mal Alım Kararını Değiştirmeyen Faktörler

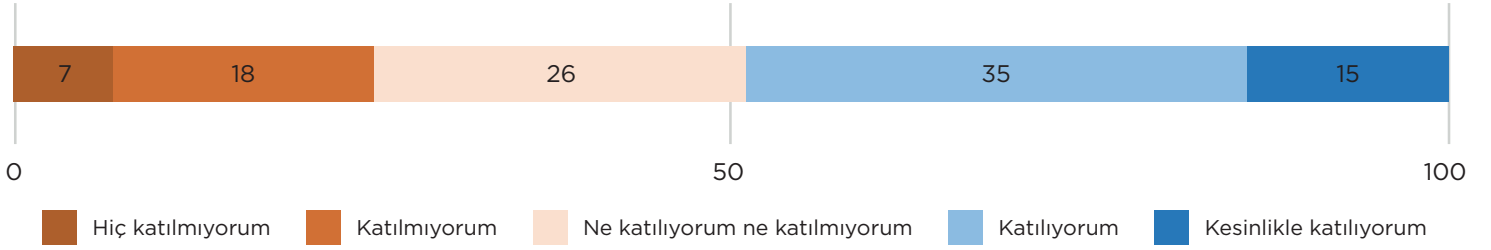
Dayanıklı mallar için yeterli param yok ve bunun için borç almam da mümkün değil, bu sebeple fiyat artışları karşısında mevcut harcama davranışlarımı değiştirmem.

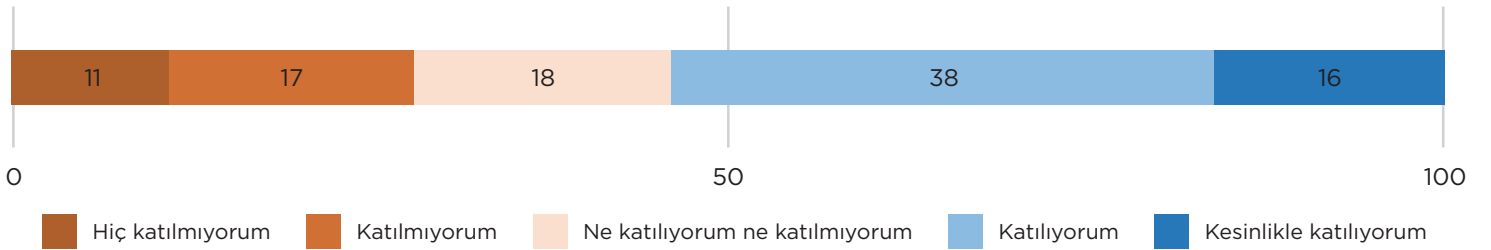
Önceden belirlediğim sabit bir bütçe planım var, bu sebeple fiyat artışları karşısında mevcut harcama davranışlarımı değiştirmem.

Harcamalarımı planlarken, önümüzdeki 3 aydaki fiyat değişikliklerini göz ardı ederim, bu sebeple fiyat artışları karşısında mevcut harcama davranışlarımı değiştirmem.

Hanehalkı gelirimdeki artışın enflasyon ile benzer olacağını düşünüyorum, bu sebeple fiyat artışları karşısında mevcut harcama davranışlarımı değiştirmem.

İLETİŞİM

📍 Sabancı Center 4. Levent 34330 İstanbul

✉ cef@sabanciuniv.edu

🌐 cef.sabanciuniv.edu